

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิเคราะห์เนื้อหาข่าวและบทความเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวันของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยที่ประสมกันระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงปริมาณจะใช้คำร้อยละเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาดังกล่าวออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) บรรณาธิการหนังสือพิมพ์รายวันจังหวัดเชียงใหม่ และส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากตัวสื่อด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อความ (Textual Analysis) เสริมด้วยการค้นคว้าจากเอกสารอื่นๆ (Documentary Research) โดยนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้แบ่งแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล และแหล่งข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันของจังหวัดเชียงใหม่

1.1 แหล่งข้อมูลประเภทบุคคลที่ใช้ศึกษา ได้แก่ บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่ นิสิต และหนังสือพิมพ์ไทยนิสิต

1.2 แหล่งข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายวันของจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาจากข่าว บทความ และบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่ นิสิต และหนังสือพิมพ์ไทยนิสิต ในประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งถูกนำเสนอในช่วงระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2552 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2553 รวมระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี มีหนังสือพิมพ์ที่ใช้ศึกษาทั้งหมด 730 ฉบับ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ หนังสือ บทความ รายงานผลการวิจัย วิทยานิพนธ์ และงานเขียนอื่นๆ ตลอดจนข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ (online-database)

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้แบ่งประชากรที่ใช้ในการศึกษา ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกสื่อมวลชนในระดับผู้กำหนดนโยบาย คือ บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ และหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ รวมจำนวนทั้งหมด 2 ท่าน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ชาว บทความ และบทบรรณาธิการ ของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ และหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ในประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งถูกนำเสนอในช่วงระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2552 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2553 รวมระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี มีหนังสือพิมพ์ที่ใช้ศึกษาทั้งหมด 730 ฉบับ

โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกหนังสือพิมพ์รายวันของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ และหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ เนื่องจากจัดว่าเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีลักษณะตีพิมพ์รายวัน และถือได้ว่าเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่สามารถยื่นหยัดมาได้เป็นเวลายาวนานและค่อนข้างได้รับความนิยม ตามรายงานวิจัยเรื่อง “สถานภาพและบทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในประเทศไทย” ซึ่งได้สำรวจและเก็บข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ในเขตภาคเหนือ ระหว่างเดือนมิถุนายน 2551 พบว่ามีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอยู่จำนวนทั้งสิ้น 68 ชื่อฉบับ กระจายตัวอยู่ใน 15 จังหวัด โดยในส่วนของจังหวัดเชียงใหม่พบว่า มีจำนวนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้งหมด 6 ชื่อฉบับ ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางที่ 3.1 ดังนี้

ตารางที่ 3.1 รายชื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่

ที่	ชื่อหนังสือพิมพ์	จังหวัด	รายที่ออก	ปีที่
1	หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์	จังหวัดเชียงใหม่	รายรายวัน	38 ปี
2	หนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์	จังหวัดเชียงใหม่	รายรายวัน	17 ปี
3	หนังสือพิมพ์ภาคเหนือ	จังหวัดเชียงใหม่	ราย 3 วัน	- ปี
4	หนังสือพิมพ์พลเมืองเหนือ	จังหวัดเชียงใหม่	รายสัปดาห์	- ปี
5	หนังสือพิมพ์ธุรกิจภาคเหนือ	จังหวัดเชียงใหม่	รายปักษ์	- ปี
6	หนังสือพิมพ์ล้านนาไทย	จังหวัดเชียงใหม่	-	- ปี

รายชื่อออก และระยะเวลาในการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ข้างต้นจะใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นรายวันจังหวัดเชียงใหม่เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาในบทที่ 4

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ และหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งจดบันทึกและใช้เทปบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ และหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ ที่ตีพิมพ์และออกจำหน่ายในช่วงระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2552 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2553 รวมระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี มีหนังสือพิมพ์ที่ใช้ศึกษาทั้งหมด 730 ฉบับโดยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นหาหนังสือพิมพ์ในสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ และหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ เพื่อศึกษาถึงนโยบายและการให้ความสำคัญต่อการนำเสนอเนื้อหาตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อการคัดเลือกข่าวเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ของหนังสือพิมพ์รายวันจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วจะนำไปประกอบการวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา

เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากตัวสื่อด้วยวิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเด็นของเนื้อหาที่นำเสนอ ซึ่งจะศึกษาจากข่าว บทความ และบทบรรณาธิการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และถูกนำเสนอในหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์ และหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์

การศึกษาวิเคราะห์ประเด็นของเนื้อหาที่น่าสนใจ โดยจะแบ่งเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมออกเป็น 4 ประเด็น ตามแนวคิดของชูลต์ และดูเฟรสเน (Henry H. Schulte and Marcel P. Dufresne, 1994 อ้างใน อมรพรรณ ชุ่มโชคชัยกุล และ นิธิดา แสงสิงแก้ว, 2548: 131-132) และจะวิเคราะห์ว่าเนื้อหาของข่าว บทความ และบทบรรณาธิการที่น่าสนใจจัดอยู่ในประเด็นใดบ้าง โดยข่าว บทความ และบทบรรณาธิการเรื่องหนึ่งอาจนำเสนอได้มากกว่าหนึ่งประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม เป็นเหตุการณ์ที่นานๆ เกิดขึ้น เกิดในช่วงระยะเวลาสั้นๆ สามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ในเวลาไม่นานหรือมีความรุนแรงเป็นบางพื้นที่

2. ประเด็นเกี่ยวกับการสูญเสียความสมดุลของระบบนิเวศ หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไรขอบเขตและไร้ทิศทางจากการพัฒนาโครงการต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ ของมนุษย์

ในกรณีนี้หลายสิ่งที่สูญเสียไปแล้วไม่สามารถฟื้นคืนสู่สภาพธรรมชาติดังเดิมได้ หรือต้องใช้เวลานานในการฟื้นฟูกว่าจะกลับคืนสู่สภาพเดิม อีกทั้งผลกระทบไม่ค่อยจะมองเห็นได้ในทันที แต่เป็นปัญหาที่ค่อยๆ สะสมตัวเองมากขึ้นและรอวันที่จะประทุขึ้นมา นับเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ร้ายแรงและส่งผลกระทบในระยะยาว

3. ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของกฎหมาย นโยบาย โครงการและกิจกรรมอื่นๆ ของมนุษย์ ที่มีผลต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และคุณภาพชีวิต

4. ประเด็นเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขปัญหาและการพัฒนาสิ่งแวดล้อม หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิธีการและมาตรการต่างๆ สำหรับการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมเอาไว้ให้ยั่งยืนยาวนาน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์สำหรับการสัมภาษณ์ และแบบวิเคราะห์สื่อหรือตารางแสดงข้อมูล (Coding Sheet) สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาจากตัวสื่อ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามได้ครอบคลุมถึง

วัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา และเป็นแบบสัมภาษณ์โดยอิงโครงสร้างปานกลาง (Semi-Structural Interviews)

ทั้งนี้ได้กำหนดประเด็นหลักสำหรับตั้งคำถามและเปิดโอกาสให้ผู้สัมภาษณ์เล่ารายละเอียดต่างๆ ได้อย่างอิสระ โดยผู้วิจัยจะคอยซักถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดและพยายามให้ข้อมูลไม่หลุดออกจากประเด็นที่ต้องการ สำหรับการรวบรวมข้อมูลนั้นจะใช้เครื่องบันทึกเสียง พร้อมทั้งจดบันทึกรายละเอียดสำคัญๆ ไปพร้อมกัน

2. ตารางแสดงข้อมูล (Coding Sheet) ผู้วิจัยได้สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหา โดยแบ่งเป็นตารางวิเคราะห์ข่าว ตารางวิเคราะห์บทบาทการ และตารางวิเคราะห์บทความเพื่อสะดวกต่อการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์

6. การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น

ส่วนที่ 1 การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยทดสอบความเที่ยงตรงของแบบคำถามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เชิงใหม่นิวส์ และหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้พิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสม

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เนื้อหา

สำหรับการวิเคราะห์เนื้อหาที่มีการแจกแจงข้อมูลเป็นปริมาณ จำเป็นต้องมีการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการสุ่มตัวอย่างจากข่าว บทความ และบทบรรณาธิการ ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวันของจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 2 ชื่อฉบับ จำนวน 30 ชิ้น แล้วนำมาลงรหัสตามตารางวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อพิจารณาว่าเนื้อหาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดและประเภทของเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมประเภทใด โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมลงรหัสอีก 1 คน ได้ทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องการลงรหัส ซึ่งทั้ง 2 คนจะอ่านข่าว บทความ และบทบรรณาธิการและลงรหัสพร้อมๆ กัน จากนั้นนำตารางที่ได้ลงรหัสแล้วมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของ Holsti (1969) ดังนี้

$$R = \frac{N(C_1, C_2)}{C_1 + C_2}$$

R = ค่าความเชื่อมั่น

N = จำนวนของผู้ลงรหัส

C_1, C_2 = จำนวนของแนวคิดหลักที่ผู้ลงรหัสทั้ง 2 คน มีความเห็นตรงกัน

$C_1 + C_2 =$ จำนวนของแนวคิดหลักทั้งหมดที่นำมาพิจารณาทดสอบ

ซึ่งจากการทดสอบค่าความเชื่อมั่นที่ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 ชิ้น และผู้ร่วมลงรหัส 2 คน โดยจำนวนข่าวที่ผู้ร่วมลงรหัสมีความเห็นตรงกันมีจำนวน 24 ชิ้น ดังนั้นจึงได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า 0.75 จึงถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่น่าเชื่อถือ

7. การนำเสนอข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ประสมกันระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงปริมาณจะใช้คำร้อยละเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์รายวันของจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ จากหนังสือพิมพ์รายวันของจังหวัดเชียงใหม่ และจากเอกสาร มาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลโดยวิธีจำแนกข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และการตีความเพื่อสร้างข้อสรุป ในการนำเสนอข้อมูลผู้วิจัยจะนำเสนอรายงานการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) โดยจะอธิบายรายละเอียดที่ได้จากการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย